

Будь благородним у дружбі і товаришуванні

Деркач Алла Миколаївна
вчитель зарубіжної літератури
Рівненської ЗОШ №23

Виховний захід

Мета: допомогти підліткам краще зрозуміти поняття «дружба», «товаришування»; навчати бути безкорисливими у дружбі; вміти прийти на допомогу та відрізнити справжніх друзів від улесливих людей; виховувати звичку уважно ставитися до товаришів, вміння бачити хиби у своїй поведінці й виправляти їх; вчити аналізувати проблемні ситуації та шукати шляхи виходу з них.

Обладнання: вислови відомих людей про дружбу і товаришування, прислів'я і приказки, гілки дерева, тест «Чи справжній ти друг?», різнокольорові картки.

Епіграф: Добре там живеться, де гуртом сіється й орється. Народна мудрість.

Хід проведення

Кількість користувачів мобільного зв'язку, електронної пошти, інтернет - чатів і соціальних веб – сайтів на зразок Facebook, Viber сягає шалених цифр. Складається враження, що всі раптом зрозуміли важливість і необхідність спілкування, а тут і цивілізація з її новітніми технологіями поспішає допомогти, надати, забезпечити... Спілкування є одним із аспектів стосунків, і страшенна жага до нього якраз і виявляє дефіцит останніх, потребу людей у справжніх, глибоких і тривалих взаєминах, які, на жаль, стають дедалі більшою рідкістю і останки яких не можна зберегти навіть у найкращих музеях... Не будемо наївно стверджувати, що ніхто не вчить тому, як дружити, як знаходити і утримувати друзів. Ідеї щодо дружби, стосунків, методів їх зміцнення пропонують і пропагують усюди – шоу, гламурні журнали, книжки сучасних «гуру» від психології, безліч інтернет – ресурсів і навіть « мильні серіали». Не варто забувати про поради старших, різноманітні тести. Але найпершим джерелом мудрості, яке повчає нас із самого дитинства, є усна народна творчість, що містить у собі повчання, цінні думки, важливі для нас рішення.

(виступ учнів інформаційного центру)

- Чому, на ваш погляд, у народній скарбниці мудрості так багато прислів'їв і приказок про дружбу і товаришування?

Без друга і товариша було важко жити у всі часи. Що ж означало мати справжнього друга у давнину?

(виступ учнів інформаційного центру)

Товариство, дружба і братерство, народжені не спорідненням крові, а спорідненням думок, мети, справ, - це велика сила. Саме про таку піднесено писав М.В.Гоголь: «Немає уз, святіших за братство, і батько, любить своє

дитя, мати любить своє дитя, дитя любить батька й матір, але це не те; любить і звір своє дитя. А поріднитися по душі, а не по крові може тільки людина». Дійсно, бути рідними душею, а не по крові, може тільки достойна людина. Так розкривали це поняття у минулому. А яке тлумачення цих слів у сучасній українській мові?

(виступ учнів інформаційного центру)

Питання дружби цікавило багатьох відомих людей. Спробуємо разом зрозуміти їхні думки. *(обговорення висловів)*

- Корисних друзів троє і троє поганих. Корисні друзі – це друг прямий, відвертий, друг, знаючий багато. Погані друзі – то лицемір, улесливий і пустодзвін.

Конфуцій

- Очі дружби рідко помиляються. **Вольтер**
- Справжній друг пізнається в біді. **Езоп**
- Єдиний шлях знайти друга – бути ним. **Р.Емерсон**
- Друг – це ніби друге «я». **Цицерон**
- Справжній друг з тобою, коли ти не правий, коли ти правий, з тобою усі.

Марк Твен

- Себелюбство – отрута для дружби. **О. де Бальзак**
- Дружба закінчується там, де починається недовіра. **Сенека**
- Умій бути другом сам – тоді знайдеш друга й собі. **А. Міцкевич**

Так, кожен розуміє поняття дружби і товаришування по – різному, бачачи щось своє, близьке саме йому. Та у всіх є спільне, адже в основі цих понять – потреба у розумінні іншого і себе іншими. Більшість з вас погодяться, що людина буде повністю щасливою, коли її розумітимуть, тому ми і прагнемо знайти друга, який би вислухав, підтримав, дав корисну пораду. Але друзі бувають різні. Ще Григорій Сковорода навчав бути обачними у виборі друзів. Він писав: «Через те, що дружба така божественна, така приємна річ, що здається, ніби вона сонце життя, то слід найбільше дбати, щоб не вважати вовка – вівцею, скорпіона – раком, змію – ящіркою. Нема нічого не безпечнішого, ніж підступний ворог, але немає нічого отрутнішого від удаваного друга...Жоден диявол ніколи не приносить лиха більше, ніж такі удавані друзі». Саме про таких «друзів» байка Павла Глазового.

(читання байки «Фальшиві друзі» учнями творчого центру)

- Чого навчає нас ця байка? Як би мав повести себе в цій ситуації друг?

У кожного з нас в житті виникають різні ситуації, і кожен виходить із них по-своєму. Запрошую до обговорення питань поведінки та відносин, вільного обміну думками щодо ситуацій із «Конверта дружніх запитань».

(обговорення ситуацій)

Отож, які секрети справжньої дружби ми сьогодні відкрили?

Секрет перший: май фундамент.

Дружба – це не миттєве захоплення, не поверхнєве спілкування, не прагматичне партнерство за зразком «ти – мені, я – тобі», а виявлення зрілого характеру, стрижнем якого є не егоїзм, не жага самозадоволення. Це – фундамент дружби.

Секрет другий: не шукай свого!

Розквіт епохи прагматизму, що в будь – якій справі оцінює рівень користі, вигоди, можливість отримання прибутку, не обминув увагою і дружбу. Навіть якщо ви не ставите питання прямо: «Що я матиму з цього?», підсвідомо десь дихає очікування щастя, яке нам має принести ближній – своїми увагою, турботою, часом. За великим рахунком, ми прагнемо жити в своєму егоцентричному світі, коли світ обертається навколо мого «Я». До речі, іншим ми не поспішаємо віддавати право жити в такий само спосіб, адже їхнє «я» не таке цінне і вагоме, як наше. Дружити й товаришувати – значить думати, бажати і піклуватися насамперед не про себе і свої бажання, а про нього (про неї), про те, як допомогти, зарадити, підтримати, застерегти, зберегти.

Секрет третій: будь щирим!

Дружба – це не просто вчинки, це – характер. Бути справжнім, не грати, не вдавати з себе неабиякого. Лицемірство – це хвороба, яка нагадує про акторську майстерність у театрі. Звикнутись із своєю роллю легко, але де твій друг знайде тебе самого таким, як ти є? Чи задовольнить нас самих така ж штучна, пластмасова дружба з іншими? Тому будьмо щирими, аби берегти своє обличчя від масок і сподіватися, що пожнемо те, що сіємо, адже рано чи пізно наша власна маска зустрінеться з такою ж маскою «друга».

Секрет четвертий: змінюй себе!

Ми – недосконалі, та не бачимо великих власних вад, натомість помічаємо найдрібніші недоліки іншого. Ми прагнемо змінити передусім його, тоді як треба починати з себе.

Секрет п'ятий: не будь облесливим.

Є такий спосіб «збереження» дружби – говорити лише приємне, те, що подобається, й уникати всіма способами будь-якої прямої розмови про те, що слід виправити чи змінити. Облесливість – не збудує дружби, тому будьте «правдомовні».

Секрет шостий: будь жертвним!

Неможливо оцінити міцність дружби, її дійсну силу в «теплих умовах». Друзі можуть разом гуляти, ходити в кафе, подорожувати, займатися улюбленою справою. Але не тоді дружба проходить тестування, перевірку на справжність. Коли друг захворів, потрапив у скруту, коли його спіткало горе, - ось де можна розгорнутися дружбі.

Секрет сьомий: майте спільні цілі і цінності.

У дружбі йдеться не про знаходження власної «копії» або тіні, яка б точно повторювала кожний твій рух. Немає двох однакових відбитків пальців, немає двох однакових людей. Але знайти те спільне, що нас єднає – ось завдання справжньої дружби.

Дружбу неможливо розкласти на складові – як закон у формулі. Її не можна просто створити за рецептом, як варять борщ. Неможливо завести друзів, як «заводять» собаку чи кішку. «Дружба можлива лише тоді, коли ми маємо щось важливіше від дружби», - стверджував Клайв Льюїс.

Відомий американський психолог Дейл Карнегі пропонує такі поради щодо вибору друзів і підтриманні справжніх товариських відносин:

1. Виявляйте ширий інтерес до людей, виключну увагу до того, хто з вами розмовляє. Це забезпечує успіх.
 2. Частіше посміхайтесь. Ви повинні зустрічати людей з радістю, якщо хочете, щоб і вони раділи зустрічі з вами.
 3. Пам'ятайте, що кожна людина вважає своє ім'я найкращим. Тому при розмові частіше вживайте ім'я співрозмовника.
 4. Вмійте уважно слухати співрозмовника, заохочуйте його говорити про себе.
 5. Прагніть дати людині можливість відчувати її неповторність. Робіть це щиро.
 6. Починайте розмову на тему, що цікавить вашого співрозмовника.
- Давати поради іншим – легко. А що ви можете сказати стосовно дружби і друзів у вашому класі?

- Чи є у вас друзі?
- Які моральні якості ви найбільше цінуєте у дружбі?
- Чи були ситуації, коли друг прийшов на допомогу або зрадив?
- Як ви почували себе у таких випадках?
- Чи легко знайти справжнього друга?
- Чи можливі суперечки і незгоди між друзями?
- Як ви ставитесь до дружби між хлопцем і дівчиною?
- Як ви гадаєте, що саме людина шукає у друзях?

Щоб дізнатися, чи є ви справжніми друзями, ми провели відповідний тест.

(учні ознайомлюються з результатами)

Приємно, що серед вас є справжні друзі. Але погано, що не всіх однокласників ви вважаєте своїми друзями. У деякого в поведінці присутній егоїзм, коли на першому місці стоїть власне «я», а не товариськість, висока думка про себе, нещирість, обмовлення товариша за його спиною, образливі прізвиська («парочка», «жених і наречена»), непристойні жарти щодо дружби хлопців і дівчат (як правило, їх допускають ті учні, які самі не вміють товаришувати і дружити), неповага до дівчат, грубість у взаєминах. Товаришування і дружбу можна зруйнувати грубими, недоречними жартами. Неприпустимі не тільки вияви грубощів, зневажливого ставлення до будь-кого, а й байдужість до такої поведінки ровесників. Важливо проявляти доброту, чуйність, повагу у повсякденних взаєминах з товаришами – тоді ви навчитесь бути справжніми друзями.

У пошуках дружби ми долаємо справжні лабіринти. Їх добре проходити, коли вони намальовані або трапляються у комп'ютерній грі. У житті навряд чи хтось любить блукати манівцями та доводиться: людські стосунки – ті ж лабіринти! У пошуках друга долаємо перешкоди, переходимо з рівня на рівень. Вам пропонуються рівні дружніх відносин, а кожен визначає свій.

В рівень. Ви – просто знайомі. Типові фрази «Як справи?», «Що поробляеш?», «Що нового?» нічого не значать. На них зазвичай потрібно відповідати так само невизначено – оптимістично: «Усе гаразд», «Та нічого», «Помаленьку».

Увага! Обмін особистою інформацією, розкриття справжніх емоцій – порушення правил.

IV рівень. Коло тем, на які ви говорите, досить широке: ви ділитися цікавою інформацією, іноді плітками про спільних знайомих, обговорюєте події світового масштабу.

Увага! Говорити про події власного життя – небажано.

III рівень. Можна поговорити і про себе, але тримаючись на «безпечній» відстані. обережно висловлюємо думки і погляди, не захоплюючись до такої міри, щоб стати «голим королем». Ненав'язливо цікавимося особистістю співрозмовника.

Увага! Якщо не пройнялися довірою і симпатією, на цей рівень переходити не варто.

II рівень. Це основний рівень людських стосунків. Ділимося планами, думками, переживаннями. Ось вона, дружба! Щирість – її запорука.

Увага! Поміркваність і ненав'язливість мають стати твоїм девізом. Ти ж не хочеш виглядати, як осел, який зловживав дружбаю Шрека?

I рівень. Досконале взаєморозуміння. Ви відкидаєте маски і не боїтеся, що через ваші вади вас відштовхнуть. Такі стосунки складаються у закоханих і одружених.

Увага! Дружба і кохання чутливі до зради.

Підведення підсумків. Отож, сьогодні ми спробували поглянути на те, що нас найбільше хвилює в колективі. Ви змінюєтесь, дорослішаєте, набираєтесь життєвого досвіду. Тому я думаю, що рівень ваших взаємовідносин зростатиме. Пропоную оцінити, наскільки дружний наш клас, дібравши відповідність серед таких варіантів: «палаючий вогонь», «червоне вітрило», «мерехтливий маяк», «м'яка глина», «сипучий пісок».

Сипучий пісок. Скільки піщинок зібрано разом і в той же час кожна із них сама по собі. Повіє легенький вітерець – віднесе частину піску, що лежить скраю, подалі. Повіє вітерець сильніше – рознесе пісок у різні боки, поки хто - небудь не згребе його в купу.

М'яка глина. Відомо, що м'яка глина – матеріал, який порівняно легко піддається обробці і з нього можна ліпити різні вироби. В руках хорошого майстра цей матеріал перетворюється у прекрасний виріб. Але якщо до нього не прикласти зусиль, то він може залишитися простим шматком глини.

Мерехтливий маяк. У штормовому морі мерехтливий маяк приносить впевненість, що курс вибраний правильно. Необхідно бути уважним, не втратити маяк з поля зору. Зауважте, маяк не горить постійним світлом, а періодично викидає пучки світла, неначе говорить: «Я тут. Я готовий прийти на допомогу».

Червоне вітрило. Символ направленості вперед, дружньої вірності й обов'язку. Тут живуть і діють за принципом: «Один за всіх і всі за одного».

Палаючий вогонь – це живе полум'я, матеріалом якого є міцна дружба, єдина воля, взаєморозуміння, відповідальність кожного не лише за себе, але й за інших.

Отож, хто впізнав свій колектив? Який опис видається найбільш влучним?

(учні піднімають картки, обґрунтовують свій вибір)

Я думаю, ми переконалися у тому, що дружба, товарицькість потребують постійного горіння, а не одиноких, нехай навіть дуже частих спалахів.

На партах перед кожним з вас лежать гілочки. Як ви гадаєте, для чого вони нам потрібні сьогодні? Натяком хай буде байка Езопа «Хліборобові діти».

(переказ байки учнями інформаційного центру)

У нас на Україні існує така традиція – на Вербну неділю освячувати вербні гілочки. І кажуть, що якщо в цей день посадити таку гілочку в землю, то вона обов'язково прийметься, пустить коріння, із часом на тому місці виросте гарна верба. І якщо ми освятимо наші гілочки дружною, то з кожного з нас теж виросте чудова і гарна людина. А коли зберемо їх у пучечок, то він стане немов би символом єдності класу, взаємопідтримки, дружби і товаришування.

Ми повинні не забувати, що саме в дружбі і єдності наша сила, що саме для справжніх друзів немає нічого неможливого. Якщо це пам'ятати, то побудувати нову європейську Україну усім разом, дружно – легко! Пригадую слова героя мультфільму: «Друзі, давайте жити дружно!» і дитячу пісеньку, яка показує силу дружби: «На медведя я, друзья, вийду без испуга, если с другом буду я, а медведь без друга. Что мне снег, что мне зной, что мне дождик проливной, когда мои друзья со мной?». То може спробуємо стати дружнім колективом, хорошими, вірними товаришами одне одному?

Додатки

Прислів'я і приказки про дружбу і товаришування

- Без вірного друга велика туга
- Людина без друзів, що дерево без коріння
- Дерево міцне корінням, людина – друзями
- Друга шукай, а знайдеш – тримай
- Не той друг, хто медом маже, а той, хто правду каже
- Дружба та братство – дорожче багатства
- Дружба родиться в біді, а гартується в труді
- З ким поведешся, від того й наберешся
- Громада – великий чоловік
- Дружній череді і вовк не страшний
- В гурті і пісня йде у лад
- Знайти друга, за якого можна померти, - легко, а такого, щоб за тебе помер, - важко
- Нових друзів май, старих не забувай
- Чоловік без друга, що їжа без солі
- Берись дружно – не буде сутужно
- Дружба як дзеркало – розіб'єш, не склеїш

- Пробуй золото вогнем, а дружбу – грішми
- Зла компанія, що вугілля – як не впече, то замаже
- Приятелів тьма, а вірного друга нема
- У товаристві лад – усяк тому рад
- Такого собі приятеля знайшов, що навіть до пекла би з ним пішов
- Не той друг, що лащиться, а той, що печалиться

Друг у давнину

В усі часи вважалося великою цінністю мати друга. У скіфів дружба перевірялася кров'ю, оформлювалася спеціальним договором і великою клятвою. Надрізавши пальці, побратими зливали свою кров у чашу і, змочивши у ній кінчики мечів, куштували цю кров. Після цього ніщо не могло їх розлучити.

В епоху середньовіччя дружба вважалась втіленням благородства і вірності, особливо серед лицарів. Для лицаря було неприпустимим кинути друга в біді, не прийти на допомогу, залишити пораненим, не відстояти честь друга у поєдинку.

Українські козаки були дуже схожі своїми поняттями про дружбу з лицарями. Найстрашнішим злочином на Січі вважалася зрада товариства. За це зрадника очікувала страшна смерть. Якщо хтось із козаків вбивав побратима, то його опускали у вириту яму, а зверху ставили труну з тілом ним убитого і обох засипали землею. Тому Тарас Бульба вбиває свого сина – зрадника, який не тільки перейшов на сторону ворога, а й вбивав своїх.

Тому дружба і товаришування були важливими поняттями у всі часи.

Дружба – це стосунки, відносини, в основі яких лежить взаємна прихильність, довіра, відданість, товариська солідарність, духовна близькість, спільність інтересів і приязнь.

Товариш – 1) людина, яка спільно з ким-небудь виконує якусь справу, бере участь у якихсь діях, співучасник чого-небудь;

2) людина, зв'язана з ким-небудь дружною; щирий друг, приятель, брат, панібрат;

3) людина, ідейно зв'язана з іншими людьми, яка разом з ними бере участь у спільній справі, боротьбі; соратник, однопумець.

Конверт дружніх питань

- До Ігоря прийшов Володя: - Включай телевізор, наші грають!
- Не можу. На завтра не підготував завдання з мови.
- Кінчай з своїми уроками, пропустимо перший період!
- Пробач, Володю, але не можу!
- Ех ти, а ще другом називаєшся.

Запитання: 1. Чи правильно вчинив Ігор?

2. А що б ви зробили на його місці?

- У класі хтось розмалював парту. Коли класний керівник помітив це, він почав вимагати від учня, який за нею прикріплений, пояснень: хто і коли це зробив? Учень сказав: «Я знаю, хто розмалював парту, але не можу сказати, тому що не хочу зраджувати друга». Вчитель попросив цього учня вимити парту.

Запитання: 1. Як би ви вчинили на місці учня, який розмалював парту?

2. Хіба справжній друг вчинив би так?

3. Хто мав вимити парту?

- У листі до редакції однієї з газет йшлося: «У мене в класі немає друзів, до мене вороже ставляться, насміхаються наді мною, мене ніхто не розуміє. Всі учні класу якісь дивні, діти часто бувають злими, а мені так хочеться мати друзів. Що мені робити? До кого звернутися за допомогою?»

Запитання: 1. Що б ви порадили автору листа?

2. Вас у цьому листі нічого не здивувало?

- «Можливо, я чогось просто не розумію – інакше чому мені так не щастить на подруг?»

Спочатку я дружила з Валею Ростопчиною. Вона, нічого не скажу, хороша дівчина – не скряга, все тобі щиро розповість, тільки лінькувата! Їй би на дивані цілий день лежати і дивитися телевізор. Валя на мене своїми лінощами погано впливала. Ми з нею не сварилися, просто розійшлися. Я почала ходити з Марійкою. Якось я їй дещо розповіла про Вальку Ростопчину. Ніякого чесного слова, щоб про це мовчати, що це таємниця, я з неї не брала. Адже і так зрозуміло: подруга подрузі каже, а далі — могила. Хіба ні?

Ну, а язиката Марійка роздзвонила по всій школі. Добре, що Валька лінива, що вона не стала заводитися, а якби на її місці інша, хоч би я сама, ніколи б так не залишила!

Звісно, після цього випадку я з Марійкою не розмовляю. Вона підлизується, але я вирішила: з мене досить!

З Ларисою в мене теж дружба не виходить: вона все щось торочить, а я слухаю... Коли ж я хочу щось розповісти, Ларисі ніколи слухати.

Мені хочеться мати справжню подругу, з якою можна порадитися і все їй розповісти.

Вкотре я подумки перебираю наших дівчат, і що ж виходить: Оксана Гесь — донощиця і ненажера, у Лариски Швець тільки любов на умі, Симка Аресьєва зараз нерозлийвода з Валькою Ростопчиною,..

Я зовсім розгубилась, не знаю, як бути далі?».

На цьому лист закінчувався.

Запитання: 1. Порадьте, як знайти подругу?

2. Яка справжня подруга?

3. Що можете сказати ви про своїх подруг?

- Валя і Митя — ровесники, вирости в одному будинку і вже шість років разом ходять до школи.

Раніше з ними нічого ніколи не траплялося, а от два роки тому трапилося...

Був звичайнісінький ранок, і надворі лежав звичайнісінький сніг, і вони, як завжди, йшли до школи. Неподалік від школи зустріли незнайомого чоловіка. Кремезного, засмаглого, у кашкеті моряка далекого плавання. Він одразу сподобався і Валі, і Миті.

Певне, й моряк звернув увагу на хлопчика й дівчинку, бо спочатку він уповільнив ходу, потім по - дружньому всміхнувся і нарешті сказав: — Вибачте, міледі, вибачте, сер! Мені здається, у дами замерзли руки. Якщо ви дозволите, я донесу портфель. — І перш ніж Валя і Митя второпали, що й до чого, моряк узяв із рук дівчинки портфель і пішов поруч.

Всю дорогу до школи він говорив весело й дотепно. А перед самими дверима віддав Валин портфель Миті, узяв під козирок і зник. Мабуть, на тому б усе й скінчилося, але другого дня, такого ж звичайнісінького ранку, на такому ж звичайнісінькому снігу, Валя зупинилася і серйозно сказала:

— Сер, у міледі змерзли руки. Візьміть портфель!

І Митя, покліпавши очима, взяв портфель. З того дня ця гра повторювалась багато разів. Та ось перед самими дверима школи Валя і Митя зіткнулися з Віктором Буковим і Андрієм Подосеком.

— Хм! — хмикнув Віктор. — Ви тільки гляньте на цю парочку. Митю, ти що, віслюк? Чи вона хвора? Чи, може, ти найнявся?

— Почервонів, почервонів, почервонів! — заволав на всю вулицю Андрій Подосек. — Ви тільки гляньте, червоний, як рак.

А Митя справді знітився і зашарівся аж до вух. Але виручила хлопця Валя. Наче нічого й не сталося, вона прямо-таки королівським тоном сказала:

— Прошу, сер, не звертайте уваги на цих погано вихованих людей. Ми запізнюємося.

І Митя раптом згадав того веселого моряка і подумав: «Ні, моряк у таку мить нізащо не віддав би портфель Валі». І у Миті заговорили впертість, чоловіча гордість, упевненість. Він рішуче ступив уперед, відчинив шкільні двері, пропустив Валю і на зло Вікторові й Андрієві допоміг дівчинці зняти пальто.

— Дякую, сер, — сказала Валя й одразу прожогом кинулася в клас.

Це було рівно два роки тому, Відтоді Митя щодня приносить Валин портфель до школи, щодня допомагає зняти пальто, і ніякі кпини Віктора, Андрія і ще деяких хлопців не можуть змусити його відступитися...

От і вся історія. Нічого хитрого в ній нема.

І мораль проста, як два помножити на два: хлопці (майбутні чоловіки), поважайте дівчат (майбутніх жінок)!

Запитання: А як поважають хлопці наших дівчат?

- Двоє семикласників, Дмитро і Сашко, схилилися над аркушиками паперу, Сьогодні в класі найвідповідальніша контрольна з математики. Вчитель сказав, що письмову роботу посилятимуть у район, Дмитро — найсильніший математик у класі, він уже розв'язав задачу, вже переписує з чернетки на чистовик.

Сашка посадили поруч з Дмитром, щоб підтягався. Бо Сашко — невстигаючий, некмітливий. Він не тільки тугодум, а й дуже самолюбивий хлопець. Ніколи не списує, не підглядає. Ось і зараз Дмитро відкрив перед Сашком чернетку. Дивись, ось же розв'язання задачі: досить одним оком глянути, якщо захочеш, і все стане зрозумілим, Та Сашко насупився, вп'явся очима в свій аркушик і навіть глянути не хоче на роботу Дмитра.

Дмитрові шкода Сашка. Недобре передчуття боляче стиснуло його серце. Знову буде, як і завжди після контрольної: у Дмитра — одинадцять, а в Сашка — трійка.

Запитання: 1. Чи хороший товариш Дмитро?

2. Як можна допомогти Сашкові?

3. Як би ви повелися в такій ситуації?

- А може, так і треба?

Коли вчителька хімії принесла контрольні, Олена з Тамарою ще були подругами. І коли почала проставляти оцінки в журнал і кожний називав свою оцінку, все йшло добре. Але ось назвали прізвище Олени. «Чотири», — відповіла вона. Тамара так і підскочила: у зошиті подруги біла «трійка».

— Вона обманює! — закричала Тамара. — У Олени не «чотири», а «три».

Олена образилась на Тамару. «Я розумію, я вчинила погано. Але хіба повинні подруги робити так, як Тамара? Хіба не могла вона спочатку поговорити зі мною? Я й сама все зрозуміла б і перед вчителькою вибачилась би за обман. Чи, може, по-чесному так і треба?»

Запитання: 1. Чи правильно зробила Тамара?

2. Що їй треба було зробити?

- Що вирішити?

Уяви, що ти з друзями знайшов загублений вчителем листок. На ньому - розв'язання задач, які включені в завтрашню контрольну. Друзі нагадали тобі: якщо не скажеш вчителю, то нам усім забезпечені добрі оцінки. Як ти зробиш?

Послухаєш друзів? Або повідомиш учителя про знахідку?

- Як усі

Перед фізкультурою двоє наших хлопців сказали: «Давайте-но підемо з уроків. Якщо всі підуть, то нікому нічого не буде».

Я відповів: «Що ж, якщо весь клас, Я — як усі».

Ми пішли, а потім виявилось, що дехто залишився. І серед них якраз ті двоє. Тим, що пішли, поставили поведінку «незадовільну». Та не в цьому справа. Мене хвилює, що в нашому класі немає однастайності, Всі

домовлялись піти. Як же можна було залишитись? Ви скажете, що тікати з уроків негарно. Напевно, варто було зупинити хлопців. Але тоді мене б вважали боягузом...

Запитання: 1. Що означає принцип «Я — як усі»?

2. Чи можна таку людину назвати колективістом?

3. Яке значення має самостійність у поведінці? Чи суперечить вона колективізму?

Тест. Чи справжній ви друг?

1. Згадайте свого найкращого друга. Які з перерахованих нижче якостей ви цінуєте в ньому (ній) більш за все?

А) надійність – він (вона) ніколи вас не підведе.

Б) солідарність – він (вона) завжди буде тільки на вашій стороні.

В) чуйність – він (вона) знає про ваш настрій раніше, ніж ви про це скажете.

Г) вірність – він (вона) завжди з вами, що б ви не зробили.

Д) сумісність – вам добре в його (її) компанії

2. Якщо друг прийшов до вас пізно ввечері в сльозах, що ви зробите?

А) пригостите кавою і заспокоїте.

Б) не відчините двері, зробите вигляд, що вас немає вдома.

В) дасте зрозуміти, що вам зараз потрібно йти.

Г) запросите його (її) увійти, але скажете, що вам потрібно рано вранці вставати.

Д) вибачитесь, що ви не можете з ним (нею) поговорити зараз, але пообіцяєте

зустрітись завтра.

3. Ви вислуховуєте довгу історію про біди вашого друга, і в цей час з'являється інший, який теж потребує вашого співчуття. Що ви зробите?

А) запропонуєте іншому друзеві приєднатися до бесіди.

Б) поясните першому другові, що вас зараз чекають в іншому місці.

В) поясните другому другові, що зайняті проблемами першого.

Г) залишите їх удвох, щоб вони підтримували один одного.

Д) відмовитесь виконувати прохання, з якими вони до вас звертаються.

4. Скільки у вас було друзів у перші десять років життя?

А) жодного.

Б) один.

В) двоє.

Г) троє.

Д) чотири і більше

5. Скільки ваших друзів знайомі один з одним?

- А) всі.
- Б) майже всі.
- В) не всі.
- Г) дехто.
- Д) двоє або ніхто.

6. Якщо друг захоче позичити у вас новий костюм, перш, ніж ви встигли його хоч раз одягнути, що ви зробите?

- А) погодитесь без будь-яких думок.
- Б) погодитесь, але неохоче.
- В) погодитесь, але тільки якщо просить людина, якій ви довіряєте.
- Г) скажете, що самі сьогодні його вдягнете.
- Д) зізнаєтесь, що хочете першим одягнути костюм, а другові запропонуєте щось інше.

7. Якщо друг, якого ви запросили на вечерю, повідомляє вам, що він (вона) на дієті, то ви:

- А) скажете, що хоч разок можна їсти те, що хочеться.
- Б) те ж саме, але потім образитесь, якщо він (вона) просить ті чи інші страви.
- В) запитаете, чи хоче він (вона), щоб ви приготували спеціальні страви.
- Г) приготуєте спеціальну страву, не запитуючи.
- Д) запропонуєте страву, що підходить його (її) дієті, а також всім іншим.

8. Якщо один друг попросить вас збрехати заради нього іншому, ви:

- А) навідріз відмовитесь.
- Б) відмовитесь брати на себе зобов'язання, доки не дізнаєтесь всіх обставин.
- В) відмовитесь і повідомите іншому другові про прохання першого.
- Г) запропонуєте замість цього посередництво з умовою сказати правду.
- Д) погодитесь, але поясните, що ненавидите такі справи і займаєтесь ними вперше і востаннє.

9. Якщо вам здається, що друг відчуває матеріальні труднощі, що ви зробите?

- А) спробуєте в'яснити, чи правильні ваші здогади.
- Б) зробите те ж саме, але потім постараетесь в'яснити причину.
- В) запитаете, чи не потрібна допомога.
- Г) дасте пораду.
- Д) поставитесь до цього, ніби вас це не стосується, якщо він (вона) не згадає сам (сама)

10. *До вас звертаються з проханням позичити деяку суму грошей. Чи одержить він(вона):*

- А) гроші готівкою.
- Б) гроші готівкою плюс співчуття.
- В) гроші готівкою плюс моральні повчання.
- Г) тільки моральні повчання.
- Д) ваші відмовки з приводу неспроможності допомогти.

11. *Яка з наступних тварин вам найбільш симпатична?*

- А) панда.
- Б) кішка.
- В) собака.
- Г) мавпа.
- Д) слон.

12. *Ваші друзі:*

- А) люди майже одного типу, які не відрізняються від вас.
- Б) всі схожі один на одного.
- В) різні – хто любить вас, хто не любить.

13. *Чи вважаєте ви однокласників:*

- А) справжніми друзями.
- Б) друзями на час навчання
- В) кого друзями, а кого ні, в залежності від обставин.
- Г) ви рідко заводите дружбу з однокласниками.
- Д) ніколи не заводите дружбу з ними.

14. *Яка риса, на ваш погляд, є важливою для того, щоб стати другом?*

- А) уважно вислуховувати ваші проблеми.
- Б) позбавляти від самотності.
- В) отримувати задоволення від спілкування.
- Г) завжди бути на вашому боці.
- Д) завжди приходити вам на допомогу

15. *Що ви вважаєте найважливішим для дружби?*

- А) підтримувати у будь-якій ситуації, якою б вона не була.
- Б) давати пораду, коли ви впевнені, що у ній є потреба.
- В) виявляти бажання дати пораду, коли про це просять.
- Г) ніколи не давати рад.
- Д) завжди бути готовим вислухати.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
А	10	20	15	0	15	20	5	15	10	15	5	0	0	10	15
Б	5	0	10	5	20	10	0	10	5	20	0	5	10	15	0

В	15	5	10	10	10	10	10	0	15	10	10	10	20	20	5
Г	0	15	5	15	5	0	15	5	0	0	20	---	15	0	10
Д	20	10	0	20	0	15	20	0	20	5	15	---	5	5	20

0-70

Ви впевнені, що можете бути найкращим другом, ось тільки треба переконати в цьому інших. Але в глибині душі ви розумієте, що справжніх друзів у вас не дуже багато. Їх приваблює ваша сила. Вас зігриває їх повага. Але ви людина, яка бере все, але нічого не дає іншим. Але якщо вони хочуть вас про що-небудь попросити, ви „тікаєте в кущі” або заводите нову дружбу.

75-140

Ваші друзі непогані, але ви інколи проявляєте егоїзм, коли стикаються ваші і їх інтереси. Уявіть себе на їх місці. Якщо ви підводите друзів, то, як правило, це стається тому, що ви не поділяєте їх точку зору. Якщо ви прагнете до справжньої дружби, то повинні бути готовими до самопожертви заради друзів.

145-215

Ви - найкращий з можливих друзів – уважний, великодушний, вірний, повний співчуття. Ваші друзі знають, що на вас завжди можна покластися, і ви готові виділити час, щоб спробувати їх зрозуміти. Ваші дружні відносини нагадують вулицю з двостороннім рухом і витримують випробування часом.

220- 280

Напевно, ви хотіли б вважати себе кращим з можливих друзів, але ви не є такими. Ви хороший, справжній друг, але вашій дружбі не вистачає взаємної підтримки. Ви заходите надто далеко, задовольняючи потреби і прохання інших, бо хочете їм подобатись. Ви легкі на підйом. Спробуйте більше сподобатись самому собі і наважтесь хоч раз відмовити кому-небудь у проханні. Ви можете втратити кількох друзів, проте зміцніє ваша дружба зі всіма іншими.